

Osa-aikatyö ja talous

– Eri ehdot naisille ja
miehille Pohjoismaissa
NIKK:n tietolehtinen

Osa-aikatyö ja talous

– Eri ehdot naisille ja miehille Pohjoismaissa

Naiset tekevät Pohjoismaissa miehiä enemmän osa-aikatyötä. Tämä vaikuttaa naisten talouteen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Osa-aikatyön vaikutus eläkkeeseen vaihtelee kuitenkin maittain, osoittaa NIKK:n tekemä pohjoismainen raportti.

Pohjoismaissa naisten osa-aikatyö on huomattavasti tavallisempaa kuin miesten. Kuten oikealla olevasta taulukosta käy ilmi, ero on Suomea lukuun ottamatta suunnilleen sama kaikissa Pohjoismaissa. Vuosien 1995 ja 2012 välisenä aikana naisten osa-aikatyö on vähentynyt kaikissa muissa Pohjoismaissa paitsi Suomessa. Osa-aikaisesti työtä tekevien naisten osuus on korkein Norjassa, missä 36 prosenttia työelämässä olevista 25–64-vuotiaista naisista teki osa-aikatyötä vuonna 2012. Tanskalaisnaisista 29 prosenttia ja ruotsalaisnaisista 31 prosenttia teki vuonna 2012 osa-aikatyötä, islantilaisnaisista 26 prosenttia ja suomalaisnaisista 15 prosenttia.

Miesten välillä erot ovat Pohjoismaissa huomattavasti pienempiä, ja osa-aikatyötä tekevät miehet ovat edelleen poikkeus. Osa-aikaista työtä tekeviä miehiä on eniten Norjassa, ja vähiten heitä on Islannissa.

Ketkä tekevät osa-aikatyötä?

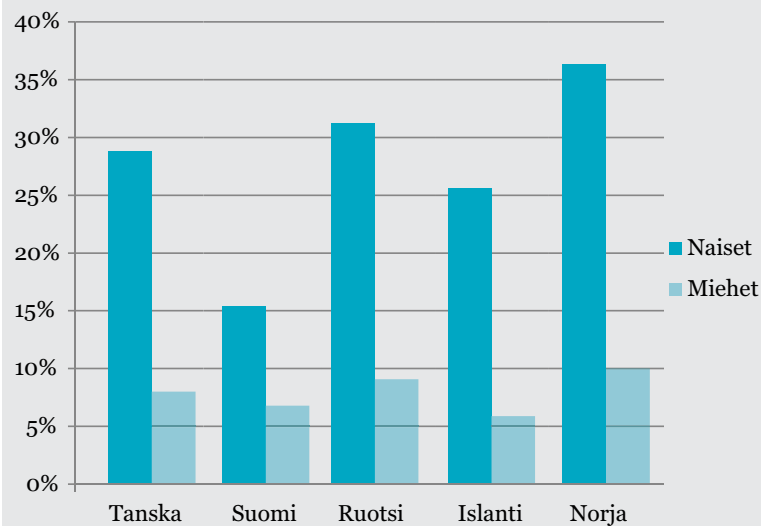
Osa-aikatyötä tekevien naisten ja miesten iät vaihtelevat suuresti eri Pohjoismaissa. Naiset tekevät osa-aikatyötä yleisimmin 25–54 vuoden iässä, kun taas miesten osa-aikatyö on tavallisinta joko alle 25-vuotiaana tai yli 54-vuotiaana.

Naiset, joilla on alhainen koulutustaso, tekevät kaikissa Pohjoismaissa enemmän osa-aikatyötä kuin korkeasti koulutetut, jotka ovat useammin kokoaikatyössä. Miesten osalta ero ei ole yhtä merkittävä.

Ei-toivottu osa-aikatyö

Onko osa-aikatyö kaikkien sitä tekevien oma valinta? Raportissa tarkastellaan myös ei-toivottua osa-aika-

Osa-aika-/kokoaikatyön osuus työelämässä olevien 25–64-vuotiaiden naisten ja miesten keskuudessa Pohjoismaissa vuonna 2012.

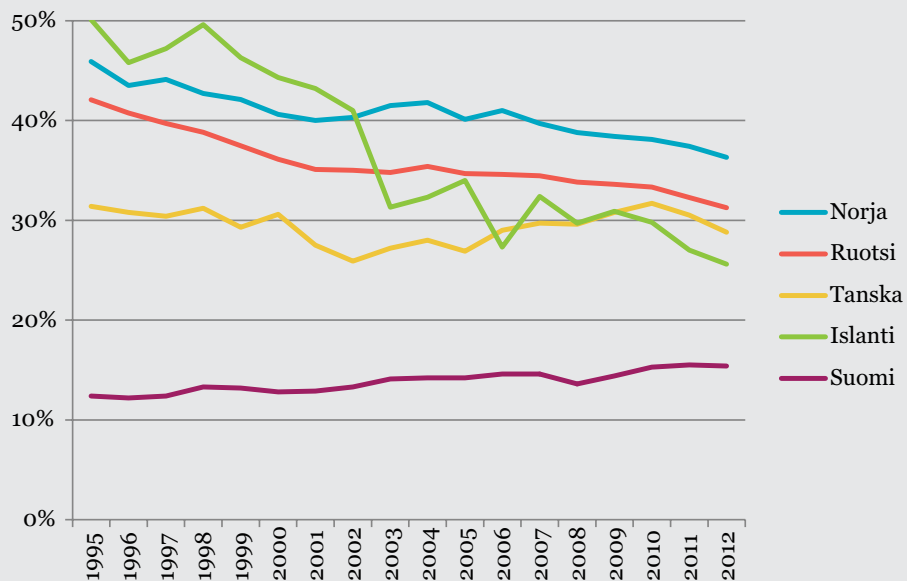

työtä. Ei-toivottua osa-aikatyö on silloin, kun työntekijä haluaisi tehdä osa-aikatyön sijasta kokoaikatyötä. Naisten ja miesten osuus vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevästä vaihtelee suuresti maittain. Tavallisinta ei-toivottu osa-aikatyö on Suomessa ja Islannissa, kun taas Tanskassa ja Norjassa se on vähäisempää. Työtömyyden kasvaessa yhä useampi joutuu vasten omaa tahtoaan tekemään osa-aikatyötä. Tämä näkyy erityisesti 1990-luvun laman sekä vuoden 2008 finanssikriisin jälkeisinä aikoina.

Osa-aikatyön syitä

Tavallisimmat naisten itse ilmoittamat syyt osa-aikatyöhön ovat perhe ja henkilökohtaiset motiivit, osoittaa vuosina 2007–2012 tehty vertailu. Vuonna 2007 Islannissa edellä mainitut syyt ilmoitti 36 prosenttia vastaajista ja Tanskassa 56 prosenttia vastaajista. Vuonna 2012 osuus vaihteli Norjan 30 prosentin ja Suomen 48 prosentin välillä. Suh-

Osa-aikaisuuden kehitys työelämässä olevien 25–64-vuotiaiden naisten keskuudessa Pohjoismaissa.

teellisen monet naiset myös tekevät osa-aikatyötä, koska he eivät saa muuta työtä. Tämä pätee erityisesti Islantiin ja Tanskaan. Monessa maassa yhä useammat naiset ilmoittavat osa-aikatyönsä syyksi oman sairauden.

Miesten keskuudessa perhe-elämä ei ole kovin yleinen osa-aikatyön syy. Poikkeus tähän on kuitenkin Suomi. Perhe-elämää tavallisempia syitä ovat sairaus ja opinnot.

Vaikutukset eläkkeeseen

Eläkevaikutusten selvittämiseksi raportin laatineet tutkijat esittelevät muutaman yksinkertaistetun esimerkin. Laskelmat on tehty neljän tyyppillisen esimerkin avulla:

- Nainen, joka tekee lähihoitajana koko-aikatyötä koko työuransa ajan.
- Nainen, joka tekee lähihoitajana 75-prosenttista osa-aikaisuutta 10 vuoden ajan.
- Nainen, joka tekee peruskoulunopettajana koko-aikatyötä koko työuransa ajan.

- Nainen, joka tekee peruskoulunopettajana 75-prosenttista osa-aikaisuutta 10 vuoden ajan.

Kaikki naiset ovat syntyneet vuonna 1975, ja heillä on jokaisella kaksi lasta. Tutkijat ovat kaikissa Pohjoismaissa laskeneet esimerkiksi valittujen naisten eläkkeet osa-aikatyön ja kokopäivätyön jälkeen. Seuraavan sivun kaaviossa on esitetty eri työmuotojen eläkevaikutukset Tanskassa, Suomessa, Islannissa, Norjassa ja Ruotsissa. Esimerkkitapausten lähtökohdat ovat samat, mutta laskelmat on laadittu kansallisen palkkatason ja eläkejärjestelmän mukaan. Lisäksi laskelmat perustuvat julkisen sektorin eläkkeisiin sekä eri ammattiryhmien eläkkeisiin.

Tuloksista käy ilmi, että Tanskassa ja Norjassa osa-aikaista ja kokopäivätyötä tekevien eläkkeissä on vain pieni ero. Tämä selittyy sillä, että esimerkkien henkilöt ovat suurimman osan työuransa kokopäivätyössä. Tällä on

Tanskan ja Norjan eläkejärjestelmissä suurempi merkitys kuin kymmenen vuoden osa-aikaisuudella.

Eläkejärjestelmät myös kompensoivat kotona lasten kanssa vietettyä aikaa. Tanskassa eläkejärjestelmä antaa hyvitystä myös vähäisistä tuloista.

Jos esimerkkitapauksissa osa-aikatyö jatkuisi yli 10 vuotta, vaikutukset kuitenkin näkyisivät eläkkeessä.

Suomessa, Ruotsissa ja Islannissa osa-aikatyötä tehneiden naisten eläke on 4–6 prosenttia pienempi kuin kokoaikatyötä tehneiden naisten. Näissä maissa eläke riippuu enemmän työuran aikana tehtyjen työtuntien määrästä.

Taloudellinen tilanne ja asenteet

Aiempien kyselytutkimusten tulokset osoittavat, että miehet ovat yleisesti ottaen tyytyväisempiä palkkaansa kuin naiset. Tanskaa lukuun ottamatta osa-aikatyötä tekevät miehet ovat palkkaansa hieman tyytymättömiä. Ruotsissa ja Tanskassa on muita maita yleisempää, että osa-aikatyötä tekevät naiset eivät ole tyytyväisiä tuloihinsa.

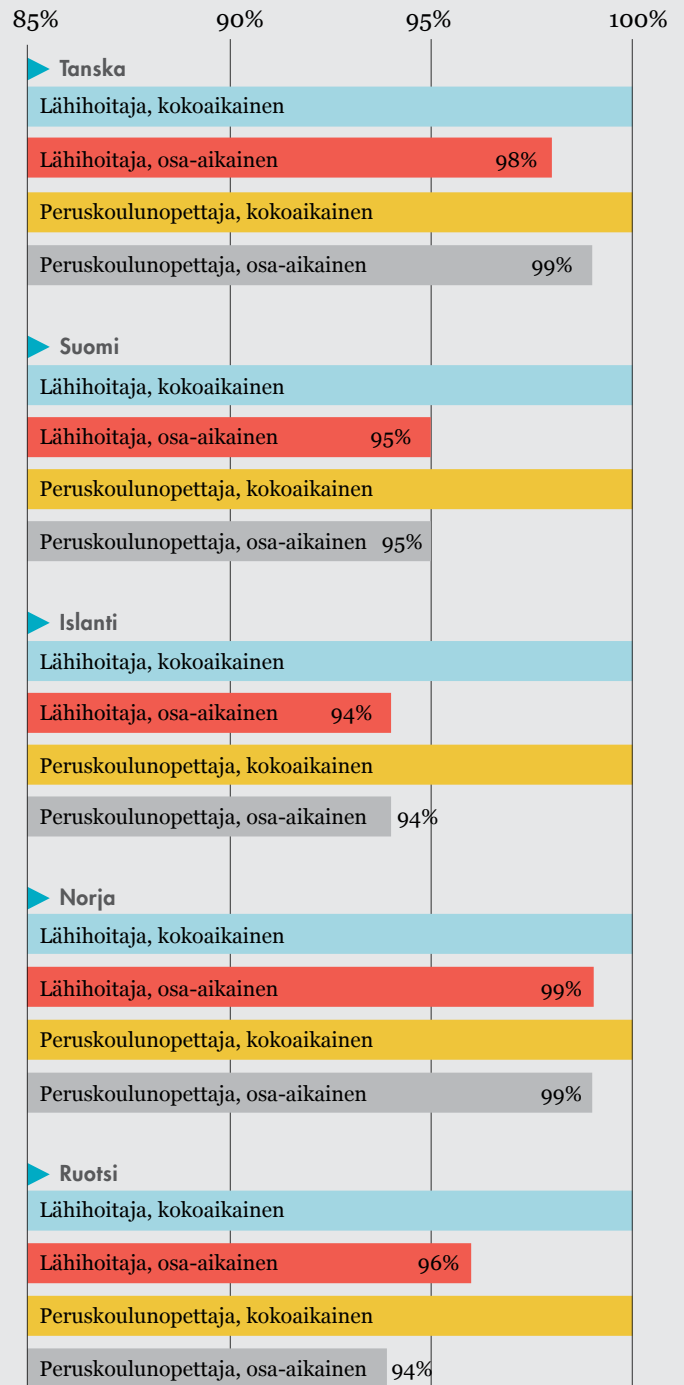
Suomessa on huomattavasti muita maita enemmän osa-aikatyötä tekeviä naisia, jotka kokevat taloudellisen tilanteensa vaikeaksi. Suhteellisen suuri osuus osa-aikatyötä tekevästä naisista ja miehistä on sitä mieltä, että pienentyneitä tuloja on kolmen viime vuoden aikana ollut vaikea saada riittämään.

Lähes kaikki vastaajat, sekä naiset että miehet, ovat tyytyväisiä työhönsä riippumatta siitä, tekevätkö he työtä osa-aikaisesti vai kokoaikaisesti. Monessa maassa tyytymättömiä on kuitenkin enemmän osa-aikatyötä tekevien kuin kokoaikatyötä tekevien joukossa.

Sekä osa-aika- että kokopäivätyötä tekevästä suurin osa on myös tyytyväisiä elämäänsä. Suomessa osa-aikatyötä tekevät naiset ovat jossain määrin tyytymättömämpiä elämäänsä kuin kokopäivätyötä tekevät naiset.

Vuoden 2014 aikana osa-aikatyötä tutkivassa Osa-aikatyö Pohjoismaissa-projektissa selvitetään, miksi naiset ja miehet tekevät eri verran osa- ja kokoaikatyötä eri Pohjoismaissa. Projekti myös selvittää, mikä on työmarkkinaosapuolten panostus ja millaisiin poliittisiin toimenpiteisiin asiassa on ryhdytty.

Eläke-ennuste esimerkkitapauksissa

Laskelmien laatijat: Tanska, Ole Beier Sørensen; Suomi, Suvi Ritola; Islanti, Steinunn Rögnvaldsdóttir; Norja, Fredrik Haugen; Ruotsi, Alma Wennemo Lanninger ja Marianne Sundström

Tietoja raportista

Pohjoismainen tasa-arvotiedon keskus (NIKK) kartoitti Pohjoismaisen ministerineuvoston aloitteesta osa-aikaisuutta Pohjoismaissa. Ensimmäisessä osatutkimuksessa tutkittiin osa-aikatyön vaikutuksia naisten ja miesten taloudelliseen

tilanteeseen. Tämä tietolehtinen perustuu raporttiin Part-Time Work, Gender and Economic Distribution in the Nordic Countries, jonka ovat laatineet Tukholman yliopiston työmarkkinatalouden professori Marianne Sundström ja Alma Wennemo

Lanninger. Raportti on luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa nikk.no.

nikk.no • facebook.com/nikknorden
• twitter.com/nikktweet #equalnordic